

วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือน
เกษตรกรโดยใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
**Participatory Action Research to Enhance the Foundations Economic of
Agricultural by Household Account for Cost Reduction and Increase Revenue
According to the Sufficiency Economy Philosophy on Tambon Pho Road,
Amphur Non Thai, Nakhon Ratchasima Province**

ศิริพร เลิศยิ่งยศ^{1*} สุภาวดี มณีเนตร²
Siriporn Loetyingyot^{1*}, Supawadee Maneenate²

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Faculty of Management Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 340 ถ.สุรนารายณ์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา
Nakhon Ratchasima Rajabhat University, 340 Suranarai Road, Nai Mueang, Mueang,
Nakhon Ratchasima, 30000
Corresponding Author *
Email: siriporn.l@nrru.ac.th

Received: August 13,2019; Revised: September 26,2019; Accepted: September 30,2019

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ประเมินทักษะทางการเงินของการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร 2) วิเคราะห์ปัญหา และหนุนเสริม
การจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 3) เพื่อวางแผน
ทางการเงินที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรเป็นกระบวนการวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นเกษตรกรตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 9 หมู่บ้าน รวบรวมข้อมูล
ด้วยวิธีสำรวจสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม สันทนาการกลุ่ม กิจกรรมหนุนเสริม เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ติดตามการดำเนินงาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินจากสินค้าการเกษตรและค่าใช้จ่ายจากการบริโภค อุปโภค จากการ
ประเมินทักษะทางการเงินของเกษตรกรพบว่า หมู่บ้านที่มีระดับความรู้ มีทัศนคติการทำบัญชีครัวเรือน และพฤติกรรมทางการเงินมาก
ที่สุดได้แก่ บ้านโตนด สำหรับบ้านโนนพรมเป็นหมู่บ้านที่มีคะแนนน้อยที่สุด 2) ปัญหาการจัดทำบัญชีพบว่า มีหน่วยงานให้ความรู้ด้านการ
จัดทำบัญชีแต่ไม่มีการติดตามส่งผลให้การบันทึกบัญชีไม่ต่อเนื่อง ปัญหาด้านบุคคล ได้แก่ เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจด้านบันทึก
บัญชี และคิดว่าบันทึกบัญชีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ และ 3) ผลการวางแผนการเงินที่ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้พบว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมใน
การวิเคราะห์รายได้ รายจ่าย และวางแผนการเงิน กำหนดกิจกรรมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และติดตามการดำเนินงานพบว่า เกษตรกรที่
บันทึกบัญชีทำให้รายจ่ายลดลง มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกผักในครัวเรือน งานวิจัยนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้การวางแผนทางการเงินอัน
นำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: บัญชีครัวเรือน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The study had been proposed 1) to evaluation of financial context related to Household Account of agriculturist. 2) to problem analysis and Reinforcement the Household Account of agriculturist to steering the Sufficiency Economy Philosophy through Participatory Action Research. 3) to develop a financial planning that can expense reduction and increase revenue according from the Household Account to Enhance the foundations economic of agriculturist. This study is Participatory Action Research and key informant are agriculturist 9 village. The data were collected by field survey, questionnaire, focus groups, Activities to promote knowledge of accounting, Knowledge Sharing Activities and the follow-up for information.

The research found that: 1) The majority most of the agriculturist had debts from agricultural products and household expenses. Based on the financial context assessment of household account, it was found that based on the financial context assessment of farm household accounting, it was found that the village had highest level of knowledge, attitude and behavior about household accounting are the Ban Tanote. While, Ban Non pram had the least score on all sides. 2) the problem of the Household Account was that. Many agencies have come to the knowledge of accounting, but there is no follow-up process. In addition, personal factors include: Agriculturist lack of knowledge about accounting and had poor accounting attitude. and 3) the development of a financial planning model that can cost Reduction and Increase revenue the results suggested that people in community had participate the revenue and expense analysis. They had set up projects to increase revenue, expense reduction and follow up the results showed that agriculturist can use the information to financial planning to increase revenue and expense reduction include; grow vegetables. this research resulted learning future financial planning. which will enhance the foundations economic of agricultural to sustainable.

Keywords: Household Account, Sufficiency Economy Philosophy, Participatory Action Research

Paper type: Research

1. บทนำ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จนถึงแผนปัจจุบัน ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สังคม ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศที่จำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย มีกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของการพึ่งตนเอง และสามารถชี้ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีดุลยภาพ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ และการแก้ปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ โดยทุกภาคส่วนได้น้อมนำ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เพื่อให้ทุกภาคส่วนสร้างภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อทุกภาคส่วนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาพื้นที่จะส่งผลให้เกิดการขยายผลต่อไปในวงกว้างซึ่งถือเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนใน สังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน การพัฒนาต่อยอด ลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี (Office of the National Economics and Social Development Board, 2017)

การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวความคิดที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับบนพื้นฐานแห่งความพอเพียงโดยมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยความรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสมดุลและตระหนักถึงคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต โดยการเน้นวิธีการที่ทำให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ ไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น ลดการพึ่งพาจากภายนอกส่งผลให้ชุมชนเกิดความความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และเมื่อกล่าวถึงเครื่องมือหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้บันทึกรายรับ รายจ่ายส่วนบุคคล หรือต้นทุนการผลิตของวิสาหกิจ ธุรกิจขนาดย่อมเพื่อให้ผู้ประกอบการได้ทราบผลการดำเนินงานจากการประกอบธุรกิจนั้น ๆ ได้แก่ การจัดทำบัญชีครัวเรือน (Home Accounting) ซึ่งข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้บุคคล วิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการสามารถนำมาใช้ในการวางแผนการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล พอประมาณ ทำให้เกิดการประหยัด การออมซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้เป็นอย่างดี (Rueangsinphinya, 2012)

ตำบลถนนโพธิ์อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลถนนโพธิ์ซึ่งมีขอบเขตการปกครองอยู่ 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านกระฎีกู หมู่ 2 บ้านโนนพรม หมู่ 3 บ้านแจ้ง หมู่ 4 บ้านหลุมปูน หมู่ 5 บ้านถนนโพธิ์ หมู่ 6 บ้านดอนสระจันทร์ หมู่ 7

บ้านโตนต หมู่ 8 บ้านหนองตาแมน หมู่ 9 บ้านศรีพัฒนา มีเนื้อที่ทั้งหมด 16,602 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ผ่านมามีพบว่า เกษตรกรในชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และ บทบาทของบัญชีครัวเรือน บัญชีคือ คิดว่าผู้ที่มีบัญชีต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่ทำหน้าที่บันทึกบัญชีเท่านั้น จึงไม่สนใจเรียนรู้ หรือเกษตรกรบางกลุ่มไม่ให้ความสำคัญกับการบันทึกบัญชีโดยมีเหตุผลว่า แค่ใช้หลักประหยัดไม่จำเป็นต้องบันทึกบัญชี นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการพบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน การใช้แบบฟอร์มบัญชี กระบวนการบันทึกบัญชีส่งผลให้เกษตรกรหลายครัวเรือนไม่มีการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องแม้จะเคยเข้ารับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน หลายครั้งก็ตาม (Napranboon, 2017)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นทำให้รัฐบาลนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการบริหารพัฒนาประเทศซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะการใช้เงินเป็นสำคัญ ซึ่งการทำบัญชีมีบทบาทที่สำคัญมากในการวางแผนทางการเงินในปัจจุบัน การทำบัญชีครัวเรือน คือ การจดบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยในการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว และรวมไปถึงหน่วยงานระดับประเทศข้อมูลที่ได้จากการบันทึกบัญชีเป็นตัวบ่งชี้ที่ดี ปัจจุบันอนาคตของตนเอง ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกไปวางแผนทางการเงินของตนเอง ตลอดจนเป็นการให้ความสำคัญและระดมสติให้คนไทยทุกคนได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ โดยอยู่อย่างพอประมาณ ตามฐานะ ไม่หลงใหลไปตามกระแสวัตถุนิยมให้ยึดหลักสายกลาง และสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนเกษตรกรโดยใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จึงเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกันระหว่างเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการหนุนเสริมกันเพื่อสร้างความเข้าใจ เรียนรู้พัฒนาพร้อมกันและสรุปผลการดำเนินงานร่วมกันจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่นักวิจัยได้ร่วมนำเสนอและให้ชุมชนร่วมพิจารณา เตรียมการดำเนินการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนการวางแผนทางการเงินที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีการเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมดำเนินการและร่วมพลังในเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มบุคคล และสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง ตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ใช้ข้อมูลจาก

ปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการตัดสินใจและจัดการเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเข้มแข็งเป็นรูปธรรม เกิดการเรียนรู้วิธีการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และเพิ่มรายได้ได้อย่างเหมาะสมอันจะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนและยังเป็นการสร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้แก่ท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมทำ เกิดการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนเกษตรกร ซึ่งการศึกษานี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้แหล่งที่มาของรายรับและรายจ่ายและสามารถนำข้อมูลมาใช่วางแผนทางการเงินในอนาคตอันนำไปสู่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจฐานรากในครัวเรือนอย่างเข้มแข็งอันส่งผลให้ภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อประเมินทักษะทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และการหนุนเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.3 เพื่อการวางแผนทางการเงินที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

3. แนวคิด ทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนเกษตรกรโดยใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ตำบลถนนโพธิ์อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” สามารถอธิบายได้ดังนี้

- 3.1 ความหมายของการบัญชีครัวเรือน Nilmanee, et al. (2015, p.8) ได้ให้ความหมายของคำว่า ครัวเรือน หมายถึง หน่วยที่อยู่อาศัยพื้นฐานซึ่งมีการผลิตและการบริโภคทางเศรษฐกิจ ครัวเรือนเป็นหน่วยพื้นฐานของการวิเคราะห์ในหลายแบบจำลองสังคม เศรษฐศาสตร์จุลภาคและรัฐบาล ซึ่งหมายความว่า บังคับบุคคลที่อาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยเดียวกันหรือหมายรวมถึงครอบครัวทั้งนี้ Rueangsinsphinya (2012, p.20) ได้ให้ความหมายของบัญชีครัวเรือน ว่าเป็นการนำการบัญชีมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายรับและรายจ่ายรายได้และรายจ่ายที่บันทึกอาจเป็นรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคล ซึ่ง Likitwongkajon (2007, p. 26) ให้ความหมายของบัญชีครัวเรือนหมายถึง การแสดงหรือบันทึกจำนวนเงินรับ-จ่าย

ประจำวันของครัวเรือน โดยแสดง วัน เดือน ปี รายการรับ-จ่าย และจำนวนเงิน แสดงเป็นรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประจำวันซึ่งเป็นข้อมูลที่ช่วยบริหารจัดการเงินและสามารถใช้จ่ายแผนการใช้จ่ายทางการเงินได้สรุปได้ว่า บัญชีครัวเรือนหมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อบันทึกรายรับ รายจ่ายที่เกิดขึ้นประจำวันในครัวเรือน โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำมาพิจารณาหาแนวทางการเพิ่มรายรับ ลดรายจ่ายเพื่อใช้ในการวางแผนทางการเงินที่สามารถยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมให้เห็นความสำคัญและความมั่นคงของครัวเรือน จากการทำบัญชีอันจะนำไปสู่การบริหารจัดการทางการเงินของครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ รู้รายได้ รู้รายจ่าย รู้กำไร รู้ขาดทุน รู้ถึงการใช้จ่ายอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและนำไปสู่การออมในที่สุด ข้อมูลที่ได้จากการทำบัญชีสามารถนำมาวางแผนชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัวและประเทศ

3.2 กระบวนการทำบัญชีตามแนวคิด Suksanguan (2010, pp.1-4) ได้แบ่งไว้เป็น 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) การระบุเลือกรายการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกิจการที่เป็นตัวเงินที่เรียกว่า รายการค้า 2) การวัดค่ารายการค้าที่เกิดขึ้นในรูปของตัวเงิน 3) การบันทึกรายการค้าโดยใช้หลักบัญชีคู่ ในสมุดบัญชี 4) การสื่อสาร เป็นการสรุปผลข้อมูลทางบัญชีในรูปของงบการเงินและการวิเคราะห์ ติความงบการเงิน นอกจากนี้ Siwakuea, Saguanchat and Bidaya (2010, p. 15) ระบุกระบวนการทางบัญชีภายใต้ขอบเขตของหลักการทำบัญชีที่รับรองทั่วไปไว้เป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ การระบุรายการค้า นำรายการค้ามาจดบันทึกรายการ การแยกประเภทรายการ การสรุปผลการจัดท่างบการเงิน สำหรับเศรษฐกิจระดับครัวเรือนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายได้ รายจ่าย ผลต่างระหว่างรายได้และรายจ่าย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรายได้และรายจ่ายในช่วงวัฏจักรของชีวิต กล่าวคือ ถ้าในระดับครัวเรือนมีรายได้สูงกว่ารายจ่ายจะทำให้เกิดการออม ในทางตรงกันข้าม เมื่อรายจ่ายมากกว่ารายได้จะทำให้เกิดหนี้สิน อันส่งผลให้เกิดการกู้ยืม หรือขอสินเชื่อจากแหล่งต่าง ๆ และเมื่อก้าวถึงความหมายของรายได้ รายจ่ายและการออมของครัวเรือน สรุปได้ว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำไปสู่การบริหารจัดการทางการเงินส่วนบุคคลหรือครัวเรือนด้านวางแผน การดำเนินงาน และการควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายประการเช่น ใช้เป็นเครื่องมือวัดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมทางการเงิน สามารถวางแผนและตัดสินใจของครัวเรือนและธุรกิจได้อย่างมีทิศทางนำมาใช้พิจารณาหาแนวทางการเพิ่มรายรับ ลดรายจ่าย วางแผนชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัวและประเทศได้เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือน ชุมชนและองค์การได้ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อไปได้ในอนาคต

3.3 แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหลักที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงมีพระ

แสรับสั่งขยายความคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ความว่า "...พอเพียงหมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุขพอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจมีของหรูหราก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ..." (Academic Integration Committee for General Education, 2551, p 89) นอกจากนี้ ทรงเน้นย้ำอีกครั้งเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2543 ว่าหมายถึง "...ประหยัด แต่ไม่ซี้นเกินไป ทำอะไรด้วยความอะลุ้มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุข..." โดยนักวิชาการได้นำมาวิเคราะห์และขยายความคิดไว้ดังนี้ Tantiwetchakul (2007, p. 45) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่าเป็นเศรษฐกิจที่สามารถอ้ามือตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตนเองสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องรอนซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีกว่าตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้และเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายมีความหมายชัดเจนถ้าหากพิจารณาอย่างถ่องแท้จะไม่ยากแก่การรับรู้และการนำไปปฏิบัติ ส่วน Wasi, (2007, pp. 5-10) กล่าวว่าความพอเพียงต้องมีอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่ พอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็จะเกิดความสมดุลคือมีความปกติและยั่งยืนซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เป็นต้น นอกจากนี้ Galtung (1980, p. 50) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง คือ กระบวนการพลวัตที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ในทุกระดับจากปัจเจกชน ชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาคและประเทศชาติ การพึ่งตนเองเปรียบเสมือนการที่ชุมชนมีอิสรภาพในการดำเนินชีวิต สามารถหยุดยั้งได้ด้วยพลังความสามารถของตน ซึ่งการพึ่งตนเองได้นั้นต้องเริ่มจากการพึ่งตัวของตัวเองก่อนเป็นสำคัญ จากความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเองสามารถสรุปได้ว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ระดับครัวเรือนจะนำไปสู่การดำรงชีวิตบนความพอประมาณตามฐานะ มีอิสระในการประกอบอาชีพ ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับสมาชิกทุกคนในครัวเรือน ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับครัวเรือนเกษตรกรจะเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งใจและกาย สามารถพึ่งตนเอง ดำเนินชีวิตได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยเกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนใช้ความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการกิจกรรมการเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและสมดุล เช่น การทำเกษตรผสมผสานเช่น การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะก่อให้เกิดการลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

3.4 การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลเป็นหลักสำคัญในการทำธุรกิจที่ต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเช่น การวางแผน

จัดซื้อเครื่องจักร อุปกรณ์เพื่อลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการจัดจำหน่ายเพื่อเพิ่มยอดขาย โดยมีการพยากรณ์เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงแผนในอนาคตว่า มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการวางแผนทางการเงินก็เพื่อให้เกิดความคล่องตัว (Liquidity) และเพื่อประโยชน์ในการทำอะไร(Profitability) (Krutbunyong, 2012, p. 136) ทั้งนี้ Parkatt (2008, pp. 4-5) ได้ให้ความหมายของการวางแผนทางการเงินไว้ว่า หมายถึง ความพยายามในการกำหนดแนวทางการที่จะเป็นในอนาคต เป็นการรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับโอกาสทางการลงทุนที่ทำให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ต้นทุนต่ำที่สุด และจำนวนเงินสดที่จำเป็นและเหมาะสม สำหรับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลทางการเงิน โดยตั้งเป้าหมายการเงิน เพื่อนำมาตรวจสอบ ออกแบบ กำหนดกลยุทธ์เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงิน (Namphud, Jaroenjitrkam & Wiwattana, 2014, p.41)

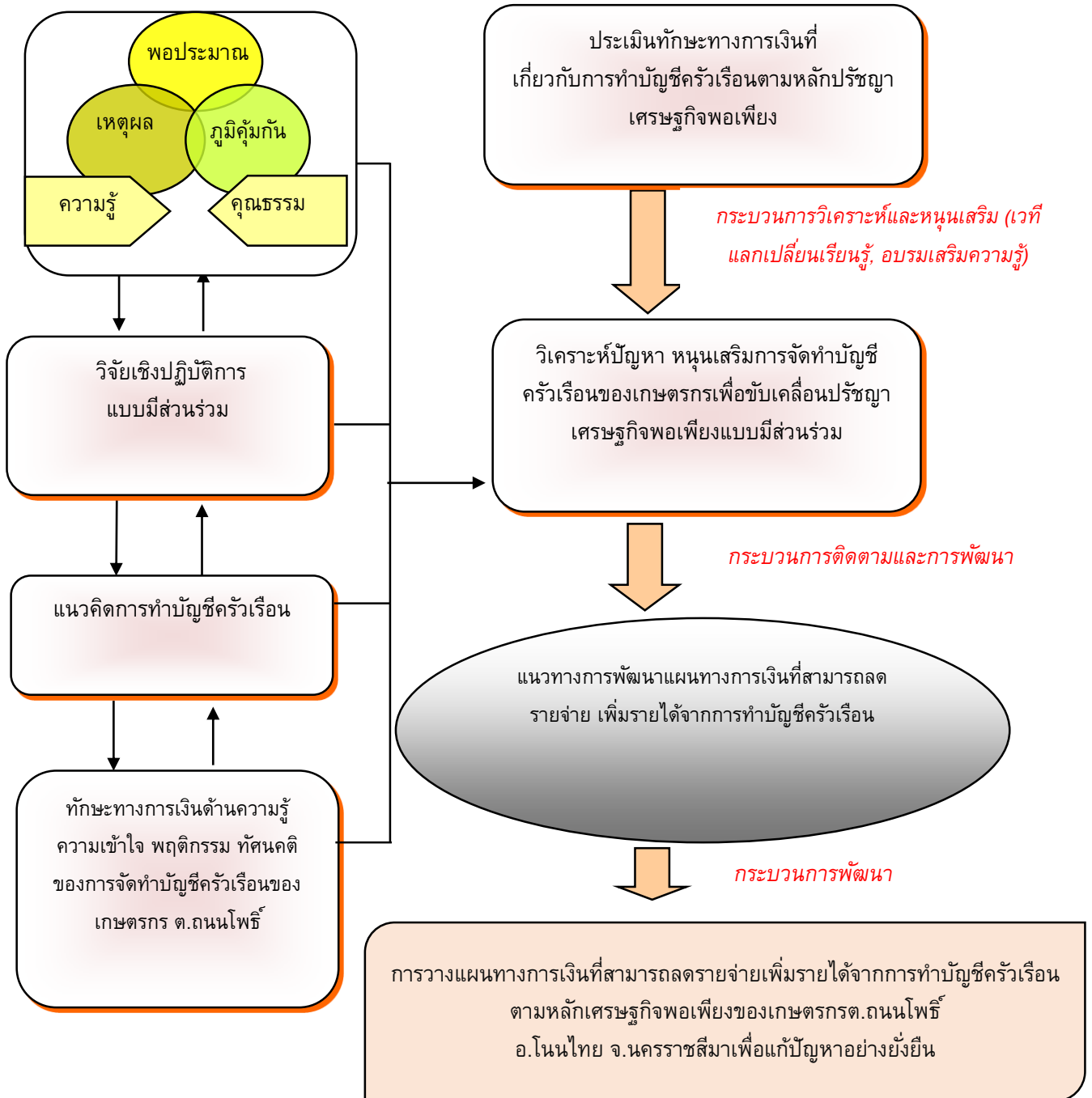
3.5 สำหรับความรู้ทางการเงิน ตามความหมายองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา(Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) ว่าเป็น ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการเงิน ทักษะและแรงจูงใจในการประยุกต์ใช้ความรู้และความเข้าใจเพื่อให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ในทักษะทางการเงินต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของบุคคลและสังคมและเพื่อให้มีชีวิตที่ดี จากความหมายมีการศึกษาของ Auepiyachut (2017, p. 67) สามารถวัดระดับความรู้ทางการเงินโดยจำแนกได้เป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดวัดความรู้พื้นฐานทางการเงิน หมวดวัดทัศนคติทางการเงิน และหมวดวัดพฤติกรรมทางการเงิน กระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ตามแนวคิดของ Inlakorn (2005, pp. 1-4) และ Namphud, Jaroenjitrkam and Wiwattana (2014, p.41) สามารถอธิบายโดยสรุปได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชั้นประเมินสถานการณ์ทางการเงินของบุคคล 2) ชั้นกำหนดเป้าหมายทางการเงิน 3) ชั้นกำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือก 4) ชั้นการสร้างและปฏิบัติตามแผนการเงิน 5) ชั้นการติดตามผล ดังนั้นการบริหารการเงินส่วนบุคคลเพื่อความพอเพียง ตามแนวคิด Pimonratanakan (2012, P.182) เป็นการบริหารรายได้ และการควบคุมค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เพื่อให้มีส่วนที่เหลือจ่ายไว้เก็บสะสมในอนาคตและการลงทุน เพื่อให้ได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ซึ่งหลักสำคัญของการบริหารการเงินส่วนบุคคลเพื่อความพอเพียง คือ การบริหารจัดการสิ่งที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่มา และแหล่งใช้ไปของเงินเพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน ของบุคคล ในเรื่องการตัดสินใจเลือกอาชีพ การจัดการเงิน หรือแหล่งที่มาของรายได้ การจัดการหนี้สิน การสร้างความมั่นคงและอิสรภาพทางการเงิน และการจัดการทรัพยากรของครอบครัว เช่น บ้าน รถยนต์ เป็นต้น โดยการตัดสินใจจะเกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินส่วนบุคคลหรือของครัวเรือน

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง Maitreechit, (2016, p 13) ศึกษาการยอมรับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนพบว่า มีการ

รับข่าวสารการจัดทำบัญชีครัวเรือน เกิดจากบัญชีให้คำแนะนำ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีเบื้องต้นที่มีความสนใจและหาความรู้เพิ่มเติม มีการไตร่ตรองและประเมินผล ทดลองทำให้ประชาชนในชุมชนรู้วิธีการจดบันทึกบัญชีที่ถูกต้อง และการยอมรับและนำไปใช้ ประชาชนในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พัฒนาความรู้ ความคิด ผักฝนตนเองส่งผลโดยตรงต่อตนเองและสังคม โดย Thaweechan (2013, p. 7) ศึกษาการ บูรณาการบัญชีครัวเรือน เพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ผ่านมาเป็นไปตามความสมัครใจและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้การทำบัญชีครัวเรือนแต่ไม่ได้มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจึงไม่มีเวลาบันทึกรายการซึ่งสถาบันการศึกษา ควรเข้าไปจัดทำแผนการอบรมและสร้างอาสาสมัครในชุมชนเพื่อให้คำแนะนำ ติดตาม และคอยดูแลควบคุม และการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามงานวิจัยของ Pongwirithon and Janjaroensuk (2013, p.23)พบว่า การทำบัญชีครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนและครัวเรือน เพื่อนำไปสู่ความพอเพียง โดยผู้ปฏิบัติต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับและการจ่ายของครัวเรือน พิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดี ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากบัญชีครัวเรือนจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน เกิดการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าการทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่ง เป็นแนวความคิดที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม โดยอาศัยความรอบรู้ที่เหมาะสม ความสมดุลและตระหนักถึงคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต โดยเน้นวิธีการที่ทำให้บุคคลครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ ไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น ลดการพึ่งพาจากภายนอกส่งผลให้ชุมชนเกิดความความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจะพบว่า การบริหารการเงินส่วนบุคคลกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงควรเริ่มจากการเสริมสร้างระดับบุคคล ครอบครัวให้มีการเรียนรู้ เสริมทักษะ เสริมสร้างคุณธรรม และสามารถเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและระบบนิเวศอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีการพิจารณาอย่างมีสติ รอบคอบก่อนตัดสินใจ และดำเนินการบนหลักพื้นฐานบนความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับ และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออก เพื่อให้เกิดความสมดุล หากมีส่วนที่เหลือก็ให้เก็บออมเพื่อไว้ใช้ในโอกาส จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้องจึงนำมาเป็นฐานคิดเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดดัง
ภาพที่ 1

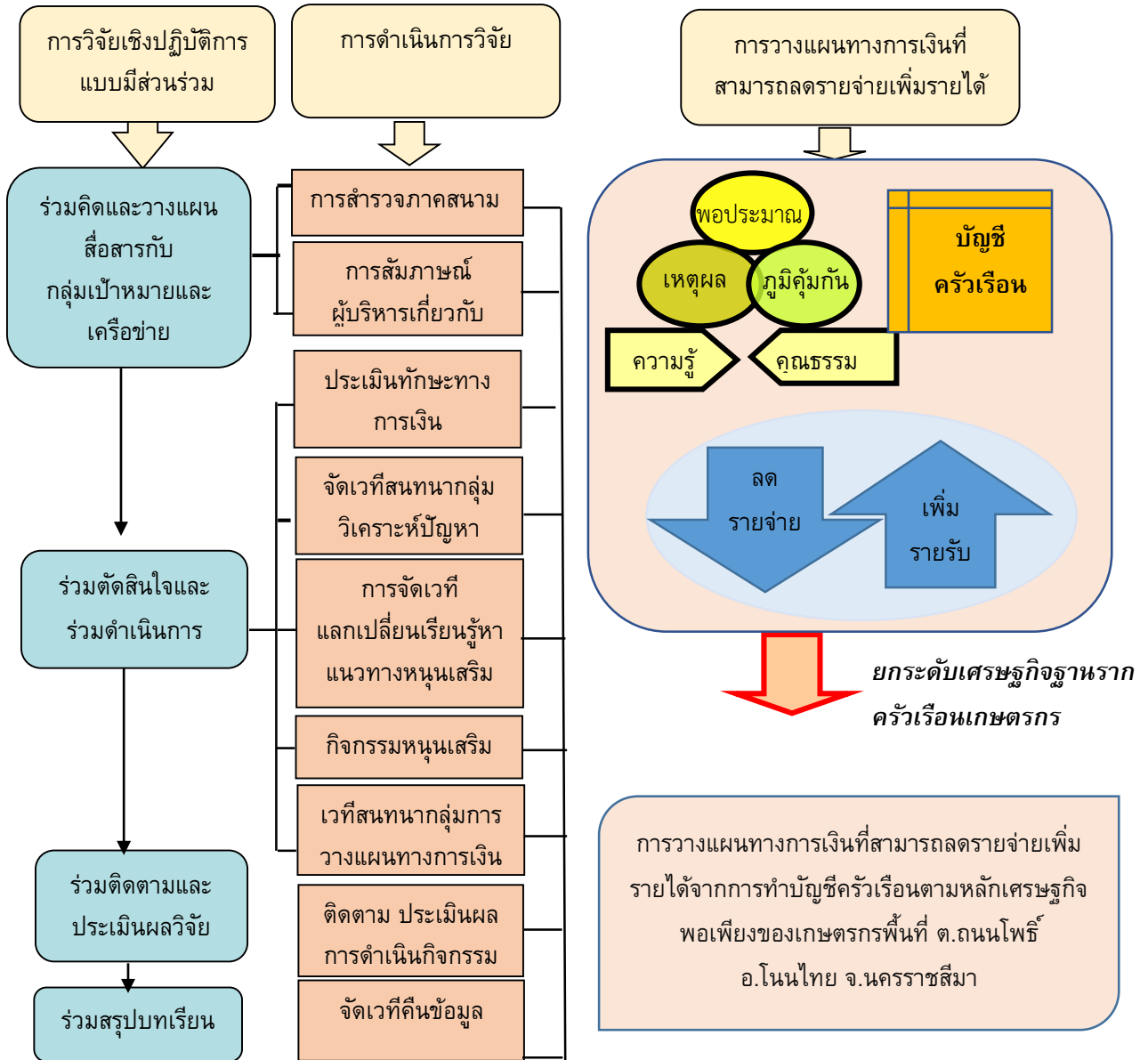

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา "วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนเกษตรกรโดยใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา" ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่วมกับภาคีในพื้นที่จำนวน 9 หมู่บ้านเพื่อประเมินทักษะทางการเงินที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี

ครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และการหนุนเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และวางแผนทางการเงินที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการดำเนินการวิจัย

จากแผนภาพการวิจัย ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

4.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 9 หมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือน 879 ครัวเรือน ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie และ D.W.Morgan ((Krejcie & Morgan, 1970: 608)) ได้ จำนวน 267 ครัวเรือน และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตาโดยเก็บข้อมูลใน 9 หมู่บ้าน ๆ ละ 30 ครัวเรือน รวมเป็นจำนวน 270 ครัวเรือน เพื่อเป็นตัวแทนในการประเมินทักษะทางการเงินของเกษตรกรโดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมินทักษะทางการเงิน

4.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 ประชากรคือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย 2 หมู่บ้าน ที่มีคะแนนผลการประเมินทักษะทางการเงินมากที่สุดและน้อยที่สุด กลุ่มตัวอย่างใช้แบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนเกษตรกรใน 2 หมู่บ้านละ 5 คนซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือน โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากกิจกรรมการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ปัญหา จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางหนุนเสริม และกิจกรรมหนุนเสริมด้านการอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชี

4.3 วัตถุประสงค์ที่ 3 ประชากรคือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย 2 หมู่บ้าน ที่มีคะแนนผลการประเมินทักษะทางการเงินมากที่สุดและน้อยที่สุด กลุ่มตัวอย่างใช้แบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนเกษตรกร 2 หมู่บ้านละ 5 คนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มการวางแผนทางการเงินเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ทางเลือกประเมิน ทางเลือกเกี่ยวกับแนวทางการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือน การติดตาม ประเมินผลกิจกรรมและการจัดเวทีคืนข้อมูล

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 ผลการวิจัย

5.1.1 ผลวิเคราะห์การประเมินทักษะทางการเงินที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านกระฎีกู หมู่ที่ 2 บ้านโนนพรม หมู่ที่ 3 บ้านแจ้ง หมู่ที่ 4 บ้านหลุม

ปูน หมู่ที่ 5 บ้านถนนโพธิ์ หมู่ที่ 6 บ้านดอนสระจันทร์ หมู่ที่ 7 บ้านโตนด หมู่ที่ 8 บ้านหนองตาแมน และ หมู่ที่ 9 บ้านศรีพัฒนา ซึ่งสรุปผลการศึกษาออกเป็น 5 ด้าน คือ ข้อมูลทั่วไป และสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร ข้อมูลสภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกร ด้านความรู้พื้นฐานทางการเงินของเกษตรกร ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกร และพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกร ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ด้านข้อมูลทั่วไปพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปี การศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวน 4 – 6 คน และส่วนใหญ่มีอาชีพรองคือ รับจ้างทั่วไป ด้านสภาพเศรษฐกิจพบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5,000 บาท ด้านรายจ่ายรวมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนส่วนใหญ่ 5,000 – 10,000 บาท สำหรับภาระหนี้สินปัจจุบันส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 10,000 บาท ทั้งนี้แหล่งที่มาของหนี้สินมาจากสินค้าทางการเกษตรรองลงมาคือใช้จ่ายสินค้าบริโภค อุปโภคในครัวเรือน ด้านข้อมูลสภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกร พบว่า มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนร้อยละ 23.70 และส่วนใหญ่บันทึกบัญชีด้วยตนเอง โดยหมู่บ้านที่ทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุดคือ หมู่ที่ 7 บ้านโตนดบันทึกบัญชีครัวเรือนด้วยตนเองและมีระยะเวลาบันทึกบัญชีครัวเรือนจนถึงปัจจุบันน้อยกว่า 3 เดือน ส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำหรือส่งเสริมในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากสำนักงานตรวจเงินบัญชีจังหวัดนครราชสีมาโดยการปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม ในขณะที่หมู่บ้านที่ 2 บ้านโนนพรมมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนน้อยที่สุด ส่วนใหญ่ให้บุตรเป็นผู้บันทึกให้ ระยะเวลาบันทึกบัญชีครัวเรือนจนถึงปัจจุบันน้อยกว่า 3 เดือน และได้รับคำแนะนำหรือส่งเสริมในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากสำนักงานตรวจเงินบัญชีจังหวัด และวัตถุประสงค์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม

สำหรับผลการประเมินทักษะทางการเงินของเกษตรกร ต.ถนนโพธิ์ อ.ถนนโนนไทย จ.นครราชสีมาในด้านระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือน ด้านทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนและด้านพฤติกรรมทางการเงินสามารถแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินทักษะทางการเงินของเกษตรกร ต.ถนนโพธิ์ อ.ถนนโนนไทย จ.นครราชสีมา

หมู่บ้าน	ทักษะทางการเงินด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร									
	บันทึกบัญชี (ร้อยละ)	ระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือน (คะแนนเฉลี่ย)			ทัศนคติในการทำบัญชี			พฤติกรรมทางการเงิน		
		ไม่ทำบัญชี	ทำบัญชี	รวม	ไม่ทำบัญชี	ทำบัญชี	รวม	ไม่ทำบัญชี	ทำบัญชี	รวม
หมู่ 1 บ้านกระฎีกู	23.33	3.84	3.80	3.82	3.41	3.61	3.51	2.32	3.30	2.81
หมู่ 2 บ้านโนนพรม	10.00	2.46	5.00	3.73	2.68	3.56	3.12	2.72	2.82	2.77
หมู่ 3 บ้านแดง	13.33	4.92	7.50	6.21	2.92	3.80	3.36	2.54	3.20	2.87
หมู่ 4 บ้านหลุมปูน	26.67	6.65	6.25	6.45	4.33	4.17	4.25	2.77	3.11	2.94
หมู่ 5 บ้านถนนโพธิ์	13.33	5.16	6.50	5.83	3.59	3.45	3.52	2.96	3.38	3.17
หมู่ 6 ดอนสระจันทร์	16.67	6.06	5.40	5.73	3.98	4.04	4.01	4.12	4.32	4.22
หมู่ 7 บ้านโตนด	43.33	7.19	6.15	6.67	4.05	4.69	4.37	4.45	4.47	4.46
หมู่ 8 บ้านหนองตาแมน	30.00	6.08	7.20	6.64	4.23	4.17	4.20	3.85	4.15	4.00
หมู่ 9 บ้านศรีพัฒนา	23.33	5.48	7.36	6.42	4.16	4.56	4.36	3.08	3.29	3.10
ภาพรวม	22.22	5.08	6.37	5.43	3.71	4.01	3.86	3.23	3.53	3.37

จากตารางที่ 1 การประเมินทักษะทางการเงินของเกษตรกร ตำบลถนนโพธิ์พบว่า มีการบันทึกบัญชีในภาพรวมร้อยละ 22.22 ระดับความรู้มีคะแนนเฉลี่ย 5.43 คะแนนจาก 10 คะแนน เกษตรกรมีทัศนคติต่อการทำบัญชีครัวเรือนภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.86 และความคิดเห็นต่อพฤติกรรมทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 3.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายหมู่บ้านพบว่า บ้านโนนพรม หมู่ที่ 2 เป็นหมู่บ้านที่มีทักษะทางการเงินการทำบัญชีครัวเรือนน้อยที่สุด เพราะเกษตรกรมีการบันทึกบัญชีครัวเรือนต่ำที่สุดร้อยละ 10 มีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนในภาพรวมน้อยที่สุดได้คะแนนเฉลี่ย 3.73 ซึ่งเกษตรกรที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.46 และเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนมีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนในภาพรวมค่าเฉลี่ย 3.12 ซึ่งเกษตรกรที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีความคิดเห็นต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนค่าเฉลี่ย 2.68 และเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนมีความคิดเห็นต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนค่าเฉลี่ย 3.56 และพฤติกรรมทางการเงินภาพรวมค่าเฉลี่ย 2.77 ซึ่งเกษตรกรที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีพฤติกรรมทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 2.72 และเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนมีพฤติกรรมทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 2.82 สำหรับหมู่บ้านที่มีทักษะทางการเงินการทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด บ้านโตนด หมู่ที่ 7 เกษตรกรมีการบันทึกบัญชีครัวเรือนมากที่สุดร้อยละ 43.33 มีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนในภาพรวมมากที่สุดได้คะแนนเฉลี่ย 6.67 จากคะแนนเต็ม 10 ซึ่งเกษตรกรที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 7.19 และเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนมีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนมีค่าคะแนนเฉลี่ย 6.15 ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนในภาพรวมค่าเฉลี่ย 4.37 ซึ่ง

เกษตรกรที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีความคิดเห็นต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนค่าเฉลี่ย 4.05 และเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนมีความคิดเห็นต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนค่าเฉลี่ย 4.69 และพฤติกรรมทางการเงินในภาพรวมค่าเฉลี่ย 4.46 ซึ่งเกษตรกรที่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนมีพฤติกรรมทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 4.47 และเกษตรกรที่ทำบัญชีครัวเรือนมีพฤติกรรมทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 4.45

5.1.2 ผลวิเคราะห์ปัญหาและการหนุนเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมาเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 หมู่บ้านที่มีผลคะแนนการประเมินทักษะทางการเงินด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านระดับความรู้ในการทำบัญชี ด้านทัศนคติการทำบัญชีครัวเรือนและพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรจำนวนมากที่สุดและน้อยที่สุด โดยหมู่บ้านที่ 7 บ้านโตนด มีผลการประเมินทักษะทางการเงินมากที่สุดทุกด้านและหมู่บ้านที่ 2 บ้านโนนพรม มีผลการประเมินทักษะทางการเงินน้อยที่สุดทุกด้าน ซึ่งนำทั้ง 2 กลุ่มมาดำเนินการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาค้นหาแนวทางการหนุนเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา การจัดกิจกรรมหนุนเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยการอบรมให้ความรู้จากกรมบัญชีกลางจังหวัดนครราชสีมา และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการบันทึกบัญชีโดยบุคคลต้นแบบในชุมชนสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ดังนี้

1) กิจกรรมการจัดเวทีสนทนากลุ่มกับเกษตรกรในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 หมู่บ้านได้แก่ หมู่บ้านที่ 2 บ้านโนนพรม และหมู่บ้านที่ 7 บ้านโตนดที่มีผลคะแนนการ

ประเมินทักษะการเงินด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือนน้อยที่สุดและมีผลการประเมินทักษะทางการเงินมากที่สุดในทุกด้าน ร่วมกับตัวแทนหน่วยงานราชการ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา คือ ซึ่งมีปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการทำบัญชีคือ มีหน่วยงานจำนวนมากเข้ามาให้ความรู้ในการทำบัญชี และมีแบบฟอร์มการทำบัญชีที่หลากหลายทำให้เกิดความสับสนบ้างส่งผลให้ไม่อยากบันทึกบัญชี ทั้งนี้ การเข้ามาให้ความรู้ของหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะคัดเลือกไปอบรมกับหน่วยงานภายนอกแต่ไม่ได้ลงพื้นที่มาในชุมชนเพื่อหาคนที่ต้องการบันทึกบัญชีจริง การทำบัญชีจึงไม่ประสบความสำเร็จ เพราะเมื่อไปอบรมแล้วกลับมาแล้วไม่ได้ติดตามต่อจึงไม่เห็นความสำคัญของการบันทึกบัญชี นอกจากนี้ ปัจจัยภายในของการจัดทำบัญชีได้แก่ ด้านตัวเกษตรกรซึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี ปัจจัยด้านเวลาที่ไม่มีเวลาบันทึกบัญชี ปัจจัยด้านทัศนคติซึ่งคิดว่าบัญชีไม่มีความจำเป็นในการทำเพราะสามารถประมาณการจากเงินคงเหลือในแต่ละเดือนได้ นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าทำบัญชีไปแล้วไม่เกิดประโยชน์เพราะบันทึกไปก็พบแต่รายจ่ายทำให้เกิดความรู้สึกหมดกำลังใจที่จะบันทึกบัญชี

2) การจัดกิจกรรมหนุนเสริมเกิดมาจากความต้องการของเกษตรกรจากเวทีสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ผ่านมา โดยกิจกรรมหนุนเสริมจัดขึ้นร่วมกับภาคีเครือข่ายได้แก่ พัฒนาการชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลถนนโพธิ์ และทีมวิทยากรจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อเป็นกระบวนกรกระตุ้น สร้างความตระหนัก แรงจูงใจ สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับเกษตรกรในการทำบัญชีครัวเรือน การกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนและประโยชน์ที่ได้จากการทำบัญชีครัวเรือนว่าทำแล้วสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการนำมาวางแผนทางการเงินเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และเพิ่มเงินออมในอนาคตได้ โดยใช้สมุดบัญชีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่จัดทำขึ้นในโครงการเพิ่มรายได้เกษตรกรด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมหนุนเสริม พบว่า กลุ่มเกษตรกร 2 หมู่บ้านได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ชัดเจนเพิ่มขึ้น มีความตื่นตัวในการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพิ่มขึ้นเพราะที่ผ่านมาแต่เพื่อนที่ไปอบรมแล้วมาสื่อสารให้ฟัง แต่ครั้งนี้ได้เห็นหลายหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมร่วมกัน และได้ฝึกปฏิบัติจริงในการบันทึกบัญชี จึงทำให้เห็นว่าการบันทึกบัญชีมีความสำคัญ และเห็นถึงประโยชน์ของการทำ

บัญชีเพิ่มขึ้น อีกทั้งแบบฟอร์มที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์นำมาในครั้งนี้เข้าใจง่าย สามารถนำไปบันทึกได้ด้วยตนเอง หรืออาจกลับไปสื่อสารให้ลูกหลานช่วยกันบันทึกก็ได้ ซึ่งผลที่เกิดจากการหนุนเสริมการทำบัญชีในครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความต้องการเริ่มต้นบันทึกบัญชีอย่างจริงจังเพื่อนำผลจากการบันทึกบัญชีไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนทางการเงินสามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ในอนาคต

3) การเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการบันทึกบัญชีโดยบุคคลต้นแบบในชุมชน ได้แก่ คุณสุนทร ชำสันเทียะ ซึ่งเป็นบุคคลในหมู่บ้านที่ได้รับการยอมรับว่ามีกรบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องมาสร้างแรงจูงใจ และปรับทัศนคติที่ดีในการบันทึกบัญชีให้กับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ โดยเล่าถึงประสบการณ์ในการทำบัญชีครัวเรือนที่ผ่านมามากกว่าการทำบัญชีครั้งแรกยังไม่มียอดความรู้ เพียงแค่จรรยาบรรณรับ รายจ่ายในแต่ละวันเพื่อจะได้รู้ว่าวันหนึ่งใช้จ่ายเกี่ยวกับอะไรบ้าง แต่หลังจากที่เข้าร่วมอบรมการทำบัญชีจากกรมส่งเสริมของหน่วยงานราชการจึงได้มาบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย เงินคงเหลือในแต่ละเดือนโดยรายการดังกล่าวส่งผลให้เราสามารถนำมาวางแผนการลดรายจ่ายของครอบครัวในอนาคตได้ ซึ่งสิ่งสำคัญสำหรับการบันทึกบัญชีคือเราต้องมีการบันทึกอย่างสม่ำเสมอ และต้องให้สัญญากับตัวเองว่าเราจะบันทึกทุกวัน ทั้งนี้ ปัจจุบันทางหน่วยงานราชการได้ส่งเสริมให้หลายหมู่บ้านทำกันมากขึ้นเพราะเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผล ใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ และเกษตรกรได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พบว่าเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนและมีทัศนคติที่ดีต่อการทำบัญชีครัวเรือนที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการทำบัญชีที่สามารถนำไปใช้ในวางแผนการลดรายจ่ายและเพิ่มรายรับในครัวเรือนได้ ซึ่งเกษตรกรหลายคนที่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและบุคคลที่จะบันทึกบัญชีได้ตั้งใจว่าพยายามบันทึกบัญชีให้ได้ทุกวัน และบางส่วนอาจจะให้ลูกหลานที่พาเข้ามาอบรมด้วยไปบันทึกบัญชีให้และต้องการให้นักวิจัยเข้ามากระตุ้นให้คนในชุมชนได้บันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่อง

5.1.3 ผลการวิเคราะห์การวางแผนทางการเงินที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยให้เกษตรกรทั้ง 2 หมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทางการเงินที่สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร โดยใช้กิจกรรมเวทีสนทนากลุ่ม การติดตามการดำเนินงาน อธิบายผลดังนี้

1) การจัดเวทีสนทนากลุ่มของหมู่บ้านที่ 2 บ้านโนนพรม และหมู่บ้านที่ 7 บ้านโตนดเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย กำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือกเกี่ยวกับแนวทางการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้เครื่องมือโองชีวิตมาใช้ในเวทีสนทนากลุ่มทำให้ทราบถึงที่มาของรายรับและรายการรายจ่าย และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย กำหนดทางเลือก และร่วมกันประเมินทางเลือกที่เกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน ผลการจัดเวทีสนทนากลุ่ม 2 หมู่บ้าน พบว่าหมู่บ้านที่ 2 บ้านโนนพรมมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากการขายผลผลิต การเกษตร ได้รับเงินเดือนจากลูก รายได้จากการรับจ้างทั่วไป ได้ค่าเบี้ยยังชีพ และรายได้จากกลุ่มอาชีพ สำหรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ได้แก่ ค่าใช้จ่ายการเกษตร ค่าอาหาร ค่ามาปนกิจ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในครัวเรือนเช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าห่วย ค่าขนมให้บุตรหลานไปโรงเรียน เป็นต้น และเป้าหมายของหมู่บ้าน สำหรับเป้าหมายของหมู่บ้าน คือ ต้องการให้ครัวเรือนมีรายรับเพิ่มขึ้นและรายจ่ายลดลง จึงร่วมกันกำหนดกิจกรรมและประเมินทางเลือกของกิจกรรมเพื่อสามารถวางแผนทางการเงินเกี่ยวกับการบริหารจัดการรายรับ-รายจ่าย การออมเงินในครัวเรือน พบว่า แนวทางการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ กิจกรรมเพิ่มรายได้ได้แก่ การเลี้ยงหมู เลี้ยงปลา และกิจกรรมแปลงขยะเป็นเงิน สำหรับกิจกรรมลดรายจ่ายได้แก่ การลดการใช้ไฟฟ้า ใช้ไฟ และกิจกรรมลดการใช้ปุ๋ยเคมี

หมู่บ้านที่ 7 บ้านโตนดมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากการขายผลผลิตด้านการเกษตรเช่น ขายข้าวโพด ขายอ้อย มันสำปะหลัง ขายผัก รายได้จากการรับจ้างทั่วไปได้ค่าเบี้ยยังชีพ และรายได้จากการตอบแทนอาสาสมัครชุมชน สำหรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ใช้จ่ายไปกับ ต้นทุนทางการเกษตร ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าห่วย ค่ามาปนกิจสงเคราะห์ โดยเกษตรกรตัวแทนหมู่บ้านต้องการให้ครัวเรือนมีรายรับเพิ่มขึ้นและรายจ่ายลดลง จึงร่วมกันกำหนดกิจกรรมและประเมินทางเลือกของกิจกรรมเพื่อวางแผนทางการเงินเกี่ยวกับการจัดการรายรับ-รายจ่าย การออมเงินในครัวเรือน พบว่า กิจกรรมเพิ่มรายได้ได้แก่ กิจกรรมแปลงขยะเป็นเงิน การเลี้ยงหมู สำหรับกิจกรรมลดรายจ่ายได้แก่ กิจกรรมลดการใช้ปุ๋ยเคมี ลดการใช้สารเคมี และกิจกรรมปลูกผักรับประทานในครัวเรือน และกิจกรรมลดการใช้ไฟฟ้า

2) จากการติดตามผลการดำเนินงานตามกิจกรรมที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร 2 หมู่บ้าน โดยกิจกรรมลดรายจ่ายพบว่า หมู่ที่ 2 บ้านโนนพรมได้บันทึกบัญชีครัวเรือนและดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือนเป็นผลทำให้รายจ่ายของครัวเรือนลดลงต่อเดือนได้แก่ ค่าน้ำลดลง 50-80 บาท ค่าไฟฟ้ลดลง 300 – 400 บาท มีการซื้อปุ๋ยเคมีลดลง 400-500 บาท เนื่องจากใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์

และปุ๋ยอินทรีย์แทน ลดค่าห่วยได้จากซื้อครั้งละ 500 บาทเหลือ 100 บาท สำหรับหมู่ที่ 7 บ้านโตนดสามารถลดรายจ่ายจากกิจกรรมปลูกผักสวนครัวรับประทานเพราะปลูกเองในครัวเรือนประมาณ 200 – 300 บาท ค่าไฟลดลง 200 – 300 บาท ค่าน้ำลดลง 40 – 70 บาท ซื้อปุ๋ยเคมีลดลง 700 – 800 บาทเนื่องจากนำมูลวัวมาเป็นปุ๋ยแทน

กิจกรรมเพิ่มรายได้ของหมู่ที่ 2 บ้านโนนพรม มีกิจกรรมแปลงขยะเป็นเงิน เกษตรกรได้ตัดแยกขยะเป็น 4 กลุ่มคือ ขยะพลาสติก ขยะรีไซเคิล ขยะขวดแก้ว และขยะทั่วไป เพื่อนำขยะไปขายเป็นเงินมีรายรับต่อเดือนประมาณ 300 – 400 บาท และหมู่ที่ 7 มีรายรับจากกิจกรรมแปลงขยะเป็นเงินทำให้เพิ่มรายรับต่อเดือนประมาณ 300 – 500 บาท สำหรับกิจกรรมที่เป็นอาชีพเสริมในหมู่ที่ 2 ได้แก่ กิจกรรมเลี้ยงหมู เลี้ยงปลานิล และหมู่ที่ 7 ได้แก่ กิจกรรมเลี้ยงหมู เลี้ยงวัวซึ่งเป็นอาชีพเสริมสำหรับสร้างรายได้ไม่สามารถประมาณการรายได้ชัดเจนเนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ต้องใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงต่อรอบนานกว่าระยะเวลาในรอบการทำวิจัยโดยการดำเนินกิจกรรมเสริมดังกล่าวทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายรับในครัวเรือนในอนาคตได้

ภาพที่ 3 กิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนเกษตรกรโดยใช้บัญชีครัวเรือน

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 บริบททางการเงินที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมาใน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านกระฎี่กรู หมู่ที่ 2 บ้านโนนพรม หมู่ที่ 3 บ้านแจ้ง หมู่ที่ 4 บ้านหลุมปูน หมู่ที่ 5 บ้านถนนโพธิ์ หมู่ที่ 6 บ้านดอนสระจันทร์ หมู่ที่ 7 บ้านโตนด หมู่ที่ 8 บ้านหนองตาแมน และ หมู่ที่ 9 บ้านศรีพัฒนา โดยด้านข้อมูลทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุมากกว่า 50 ปี สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาท และรายจ่ายรวมเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ 5,000 – 10,000 บาท ซึ่งภาระหนี้สินเกิดจากการลงทุนด้านสินค้าทางการเกษตร สำหรับข้อมูลสภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกรจะบันทึกบัญชีครัวเรือนด้วยตนเอง และอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการบันทึกบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nilmanee, et al. (2015) ศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 50 ปี และภาระหนี้สินส่วนใหญ่ใช้ไปกับสินค้าทางการเกษตรเช่นกัน สำหรับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรตำบลถนนโพธิ์ เริ่มต้นจากการที่มีสำนักตรวจเงินบัญชีจังหวัดนครราชสีมาเข้ามาให้คำแนะนำและส่งเสริมจึงทำให้เริ่มบันทึกบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chetkhunthod and Eapsirimete (2017) ศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมาพบว่า ปัจจัยด้านส่งเสริมสนับสนุนส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน และปัจจัยความเข้าใจการจัดทำบัญชีครัวเรือน

สำหรับการประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานทางการเงินเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนตามความหมายขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา และการจำแนกหมวดความรู้ของ Auepiyachut (2017, p. 67) ว่า การวัดระดับความรู้ทางการเงินสามารถวัดได้ 3 หมวด ได้แก่ วัดความรู้พื้นฐานทางการเงิน วัดทัศนคติทางการเงิน วัดพฤติกรรมทางการเงินโดยผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือแล้วนำมาประเมินความรู้กับเกษตรกรใน 9 หมู่บ้าน ตำบลถนนโพธิ์พบว่า มีหมู่บ้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านโตนด ในขณะที่หมู่บ้านมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านโนนพรม จากคำถามวัดระดับความรู้พื้นฐานทางการเงินทำให้ทราบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้บัญชีครัวเรือนเป็นบัญชีที่ใช้บันทึกรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน และรู้เกี่ยวกับความหมายของรายรับ รายจ่ายในครัวเรือน แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า สมดุล ด้านทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรในการทำบัญชีครัวเรือนพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านโตนดพบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า การทำ

บัญชีจะทำให้ครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่ดีและทำให้สามารถดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยพึ่งตนเองลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินออมในขณะที่ความคิดเห็นของเกษตรกรในภาพรวมต่อทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านโนนพรมซึ่งส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า การทำบัญชีจะช่วยควบคุมไม่ให้เกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้ด้านพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมต่อพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านโตนดพบว่า พฤติกรรมทางการเงินส่วนใหญ่มีรายได้มีเพียงพอกับรายจ่าย ในขณะที่หมู่ที่ 2 บ้านโนนพรมมีพฤติกรรมการเงินที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดซึ่งพฤติกรรมทางการเงินส่วนใหญ่เกษตรกรมีการออมเงินเพื่อใช้ประกอบอาชีพและยามจำเป็นในอนาคต ดังนั้น ภาพรวมการประเมินทักษะทางการเงินเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมพบว่าบ้านโนนพรม หมู่ที่ 2 เป็นหมู่บ้านที่มีทักษะทางการเงินในการทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกรมีการบันทึกบัญชีครัวเรือน มีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือน พฤติกรรมทางการเงินน้อยที่สุดทุกด้าน สำหรับหมู่บ้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดทุกด้านได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านโตนด ซึ่งมีทักษะทางการเงินในการทำบัญชีครัวเรือน เกษตรกรมีการบันทึกบัญชีครัวเรือน มีระดับความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือน มีทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือน และพฤติกรรมทางการเงินมากที่สุดในทุกด้าน

5.2.2 ปัญหา และการหนุนเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ 2 หมู่บ้านที่มีผลคะแนนจากการประเมินทักษะทางการเงินด้านการบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านระดับความรู้ในการทำบัญชี ด้านทัศนคติในการทำบัญชีครัวเรือนและพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรจำนวนมากที่สุดและน้อยที่สุด ด้วยการกิจกรรมการจัดเวทีสนทนากลุ่ม การจัดกิจกรรมหนุนเสริมและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการบันทึกบัญชีโดยบุคคลต้นแบบในชุมชน ซึ่งการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาการทำบัญชีกับเกษตรกรในชุมชนกับตัวแทนหน่วยงานราชการทำให้พบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำบัญชีคือ การส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำบัญชีว่ามีความหลากหลาย และเมื่อไปอบรมแล้วกลับมาแล้วไม่ได้มีหน่วยงานติดตามจึงไม่เห็นความสำคัญของการบันทึกบัญชี นอกจากนี้ ปัจจัยภายในการจัดทำบัญชีได้แก่ ด้านตัวเกษตรกรซึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี ปัจจัยด้านเวลาที่ไม่มีเวลาในการบันทึกบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Thaweewan. (2013).

Thaweewan (2013, p. 7) ศึกษาการบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนควรเป็นไปด้วย

ความสมัครใจและหน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างแรงกระตุ้นในการจัดทำบัญชีให้คำแนะนำ ติดตาม และคอยดูแลควบคุม และการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการทำบัญชีอย่างต่อเนื่องและงานวิจัยของ Nilmanee, et al. (2015) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การขาดประสบการณ์ในการทำบัญชี ประกอบกับเจ้าหน้าที่ไม่การติดตามผลส่งผลให้คนในชุมชนขาดการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย Lakkanawanit and Dungtripop, (2018, p. 126) ที่ศึกษาทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนังพบว่า พฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรไม่ได้มีการจัดทำบัญชี แต่ความสำคัญของการจัดทำบัญชีจะทำให้เกษตรกรรู้รายรับรายจ่ายของตนเพื่อนำไปใช้ในการวางแผน และการจัดการการเงินส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยการให้ความรู้การจัดทำบัญชีควบคู่ไปกับการให้ความรู้ทางการเงินจะทำให้เกษตรกรเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนำข้อมูลทางบัญชีมาใช้ในการจัดการการเงินต่อไป

สำหรับการจัดกิจกรรมหนุนเสริม ร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างความตระหนัก สร้างแรงจูงใจ สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับเกษตรกรในการทำบัญชีครัวเรือนทำให้กลุ่มเกษตรกร 2 หมู่บ้านได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ชัดเจนเพิ่มขึ้น มีความตื่นตัวในการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพิ่มขึ้น ได้ฝึกปฏิบัติจริงในการบันทึกบัญชี จึงทำให้เห็นว่าการบันทึกบัญชีมีความสำคัญ และเห็นถึงประโยชน์ของการทำบัญชีว่าการทำบัญชีสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือวางแผนทางการเงินในอนาคต โดยสอดคล้องกับแนวคิด Likitwongkajon (2007, p. 26) ว่าการทำบัญชีครัวเรือนเป็นการแสดงหรือบันทึกจำนวนเงิน รับ-จ่าย ประจำวันของครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ช่วยบริหารจัดการเงินและสามารถใช้จ่ายทางการเงินได้ ดังนั้น การจัดกิจกรรมหนุนเสริมการทำบัญชีในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนทางการเงินสามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชนได้ในอนาคต และสัมพันธ์กับงานวิจัยของ Pongwirithon and Janjaroensuk (2013, p.23) ศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนว่า การทำบัญชีครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาครัวเรือนและชุมชนที่จะนำไปสู่ความพอเพียง โดยผู้ปฏิบัติต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับและการจ่ายของครัวเรือน พิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดี ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากบัญชีครัวเรือนจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน เกิดการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

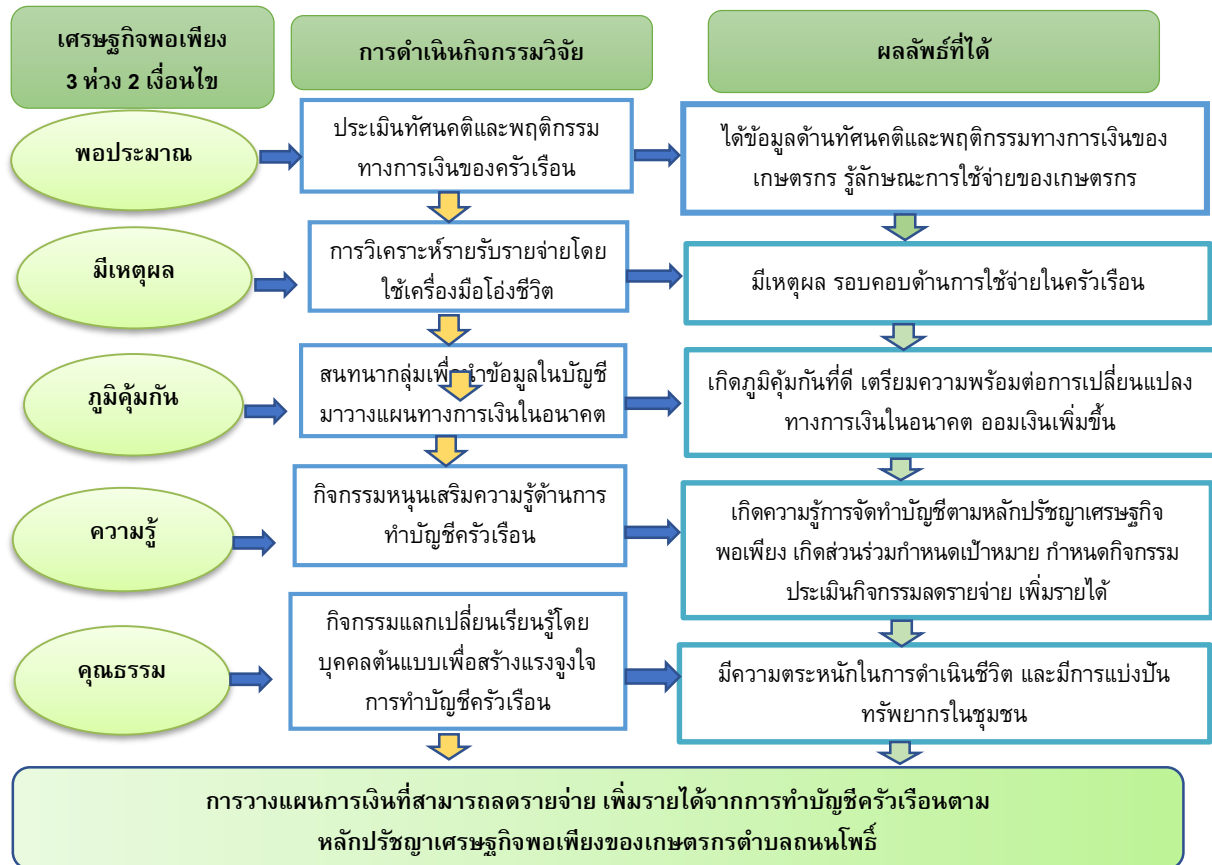
กิจกรรมการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการบันทึกบัญชีโดยบุคคลต้นแบบในชุมชนด้วยการเชิญบุคคลในหมู่บ้านที่ได้รับการยอมรับว่ามีกรบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องมาสร้างแรงจูงใจ และปรับทัศนคติที่ดีในการบันทึกบัญชีให้กับกลุ่มเกษตรกรว่ามีความสำคัญซึ่งจะทำให้ทราบรายรับรายจ่าย รู้เงินออมและสามารถนำมาใช้วางแผนทางการเงินเกี่ยวกับการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของครอบครัวได้ ซึ่งเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน และมีทัศนคติที่ดีต่อการทำบัญชีครัวเรือนที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการทำบัญชีว่า นำไปใช้ในการวางแผนการลดรายจ่ายและเพิ่มรายรับในครัวเรือนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Maitreechit, (2016, p 13) ศึกษาเรื่อง การยอมรับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลวังรายอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ว่าการทำบัญชีต้องเริ่มต้นที่ตนเองเป็นลำดับแรก และจากครูบัญชีอาสาจึงได้ทำหน้าที่เผยแพร่วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ช่วยให้คำแนะนำความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีเบื้องต้นและสื่อสารให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการทำบัญชีแล้วสามารถบริหารรายรับ-รายจ่ายได้นำผลจากการจดบันทึกมาวิเคราะห์เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งการยอมรับและนำไปใช้ทำให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพัฒนาความรู้ ความคิด ฝึกฝนตนเองส่งผลตรงต่อตนเองและสังคม

5.2.3 การวางแผนทางการเงินที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้กิจกรรมการเวทีสนทนากลุ่ม การติดตามการดำเนินงานการจัดเวทีสนทนากลุ่มของ 2 หมู่บ้านเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ทางเลือกและประเมินทางเลือกเกี่ยวกับแนวทางการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Inlakorn (2005, pp. 1-4) และ Namphud, Jaroenjitrkam and Wiwattana. (2014, p.41) ที่กล่าวถึงกระบวนการวางแผนการเงินส่วนบุคคลว่าต้องประกอบด้วย การประเมินสถานการณ์ทางการเงินของตนเองในปัจจุบันโดยพิจารณาจากรายได้ ค่าใช้จ่าย ภาระหนี้สิน เงินออม ขึ้นต่อมาก็คือ กำหนดเป้าหมายทางการเงินเพื่อกำหนดแนวทางที่ต้องปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ ลำดับต่อมาคือ กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้โดยสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายได้ และประเมินทางเลือกที่เหมาะสมมากที่สุด และขั้นตอนที่สำคัญต่อไปคือ การปฏิบัติตามแผนการเงินที่กำหนดไว้และการติดตามผลว่าสามารถปฏิบัติตามได้จริงหรือไม่ หากไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้จะต้องทำการปรับแผนการเงินใหม่ ซึ่งผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า รายรับส่วนใหญ่มาจากการขายผลผลิตด้านการเกษตร ขายข้าวโพด ขายอ้อย มันสำปะหลัง และรายได้จากการรับจ้างทั่วไป สำหรับรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายทางการเกษตร ค่าอาหาร ค่าพาหนะ เป็นต้น สำหรับการกำหนดเป้าหมายของหมู่บ้านคือ ต้องการให้ครัวเรือนมีรายรับเพิ่มขึ้นและรายจ่ายลดลงจึงได้ร่วมกันกำหนดโครงการ

เพิ่มรายได้คือ โครงการเลี้ยงหมู เลี้ยงปลา และโครงการแปลงชยะเป็นเงิน ส่วนโครงการลดรายจ่ายได้แก่ โครงการลดการใช้ไฟฟ้า โครงการลดการใช้ปุ๋ยเคมี กิจกรรมปลูกผักรับประทานในครัวเรือนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichitsathian (2014, p. 95) ศึกษาการพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจแบบพอเพียงพบว่า กลุ่มตัวอย่างของครัวเรือนได้รับความรู้ด้านทำบัญชีซึ่งผลให้มีความรู้ในกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น และกลุ่มตัวอย่างสามารถตั้งเป้าหมายเพื่อลดรายจ่ายสามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายทางการเงินด้วยการปรับ เปลี่ยน ลด ละ เลิกรายจ่ายได้ สำหรับการติดตามการดำเนินงานตามแนวทางที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมาเพื่อสามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรได้บันทึกบัญชีครัวเรือนในสมุดบัญชีครัวเรือนที่ทางกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้แจกในวันอบรม และดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามที่ได้ร่วมกันประเมินไว้ในการจัดเวทีสนทนากลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมลดรายจ่ายพบว่า เกษตรกรได้บันทึกบัญชีและพบว่า ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า มีการซื้อปุ๋ยเคมีลดลง โดยภาพรวมมีรายจ่ายลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับเดือนที่ผ่านมา และได้ดำเนินกิจกรรมปลูกผักรับประทานในครัวเรือนพบว่า ผักต่าง ๆ ที่ปลูกกำลังออกต้นซึ่งในไม่ช้าคงได้เก็บเกี่ยวมารับประทานและจะส่งผลให้ค่าอาหารลดลง สำหรับกิจกรรมเพิ่มรายได้ ได้แก่ การเลี้ยงหมู เลี้ยงปลา พบว่า เกษตรกรในชุมชนมีการเลี้ยงหมูหลุม และเลี้ยงปลานิลในบ่อน้ำที่มีในบ้าน นอกจากนี้ กิจกรรมการแปลงชยะเป็นเงิน เกษตรกรได้ดำเนินการคัดแยกชยะเป็น 4 กลุ่มคือ ชยะพลาสติก ชยะรีไซเคิล ชยะขวดแก้ว และชยะทั่วไป เพื่อนำไปขายเป็นเงินทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายรับในครัวเรือนสอดคล้องกับงานวิจัยของKiangsawat (2009, pp. 84-94) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเรียนรู้เกี่ยวกับประโยชน์และมีความเข้าใจจากการทำบัญชีครัวเรือน การประชุมร่วมกัน การสนับสนุนในชุมชนแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งได้เสนอแนะว่าควรสร้างรายได้และลดรายจ่าย จะทำให้เกิดการสร้างงานควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงการจัดระบบการเงินในระดับครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพอันเป็นการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ต่อไปในอนาคต

6. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับฐานรากของครัวเรือนเกษตรกรเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถสรุปได้ว่า การประเมินทักษะทางการเงินที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรพื้นที่ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมาด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมทางการเงินทำให้เกษตรกรได้รู้ลักษณะการใช้จ่ายของตนเองซึ่งอยู่บนพื้นฐานความพอประมาณ การจัดกิจกรรมวิเคราะห์รายรับรายจ่ายโดยใช้เครื่องมือโง่งชีวิตทำให้มีเหตุผล และมีความรอบคอบในการใช้จ่ายในครัวเรือน มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีด้วยการสนทนากลุ่มเพื่อนำข้อมูลรายรับรายจ่ายมาวางแผนทางการเงินในอนาคต มีการหนุนเสริมความรู้ด้านการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจในการทำบัญชีครัวเรือน และเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกบัญชี โดยคิดว่าบัญชีไม่มีความจำเป็น จากปัญหาที่พบ จึงได้จัดกิจกรรมหนุนเสริมร่วมกับภาคีเครือข่ายได้แก่ พัฒนาการชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลถนนโพธิ์ และทีมวิทยากรจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์เพื่อกระตุ้นสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนและประโยชน์การทำบัญชีครัวเรือนที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการนำมาวางแผนทางการเงินเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และเพิ่มเงินออมในอนาคต และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยบุคคลต้นแบบในชุมชนทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการดำเนินชีวิตและมีการแบ่งปันทรัพยากรกันในชุมชนซึ่งถือเป็นหลักคุณธรรมของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้มีการวางแผนทางการเงินที่มีกิจกรรมที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรในพื้นที่ตลอดจนสามารถสร้างบุคคลต้นแบบในชุมชนด้านบันทึกบัญชีครัวเรือนเพิ่มขึ้น และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์และขยายผลไปยังพื้นที่อื่นเพื่อขยายฐานรากที่เข้มแข็งของชุมชนได้จากกิจกรรมการดำเนินงานสามารถนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ตั้งภาพที่ 3

ภาพที่ 4 การวางแผนทางการเงินที่สามารถลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากการทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตำบลถนนโพธิ์ อ.โนนไทย จ.นครราชสีมา

7. References

Academic Integration Committee for General Education. (2008). *sethasat phU'a kandamnæn chivvit thi dii* [Economics for Better Living]. Bangkok : Kasetsart University.

Auepiyachut, W. (2017). Financial Literacy: Determinants and its Implications for Saving Behavior]. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 25 (47) January – April, 67-93

Chetkhunthod, P., & Eapsirimetee, P. (2017). The Factors that Influenced to Behavior in Preparation Household Bookkeeping of the People in Sung Noen district, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Nakhonratchasima College*, 11 (1), January – April, 98-106.

Galtung, J. (1980). *Self-Reliance: A Strategy for Development*. London: Press of Villicrs Publications Ltd.

Inlakom, S. (2005). *kanngæen bukkhon* [Personal Finance]. Bangkok : Kasetsart University.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970, Autumn). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Klangswat, C. (2009). *kan plianplæng phrU'ttikam dan kanngæen khong prachachon thi chattham banchi khruai na koriani suk sa nai khet phU'nthi tambon ang thong amphæ mU'ang changwat kamphæng phet*. [Changes in financial behavior of people who make household accounts Case study

- in Ang Thong Subdistrict, Muang District, Kamphaeng Phet Province]. Bangkok : Naresuan University.
- Krutbunyong, C. (2012). *kāṅngcēn thurakit* [Business Finance]. Bangkok : Se-Education.
- Likitwongkajon, N. (2007). Household Accounting : Tools to sufficiency economy. *Academic Service Centre Khon Kaen University*, 15 (3), 25-29.
- Lakkanawanit, P., & Dungtripop, W. (2018). Financial Literacy of Native Rice Farmers in Pak Panang Basin. *WMS Journal of Management Walailak University*, 7 (Special issue: July), 111 – 129.
- Maitreechit, A. (2016). Acceptance of household accounting of the people in Ngewrai Sub-district, Nakhon Chaisi District in Nakhon Pathom. *Journal of Chandrakasemsarn*, 22 (42), January – June, 13-20.
- Namphud, S., Jaroenjitrkam, A. & Wiwattana, S. (2014). *konlayut kānboṛihān kāṅngcēn bukkhon*.I [Strategic personal finance management]. Bangkok : Thammasat University.
- Nilmanee, T., Pongput, S., Saewong, A., & Imchongchairak, O. (2015). *kānsU'ksā phrU'ttikam læ saphāp panhā kānčhat tham banchī khruārU'an tām pratya sēthakit phōphiāng phU'a lot panhā nisin khōng kasētrakōn čhangwat prachīn burī* [The study of behavior and Factor Problems on household accounting of agriculturist in Prachinburi province]. Nakhon Pathom : Rajamangala University of Technology Rattankosin.
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2017). *National Economic and Social Development Plan 12 (2017 – 2021)*. Retrieved from <https://www.nstda.or.th/th/publication/11247-national-economic-social-development-plan-12>.
- Parkatt, G. (2008). *kānwāngphaēn læ kān phayākōn thāng kāṅngcēn (ēkkasān kānsōn chut wichā kānčhatkān kāṅngcēn)* [Financial planning, control and research in Financial management]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University.
- Pimonratanakan, S. (2012). *kāṅngcēn suān bukkhon* [Personal finance]. Bangkok: Se-Education.
- Pongwirithon, R., & Janjaroensuk, N. (2013). Preparation of Household Accounting for Sustainable Community Development]. *FEU ACADEMIC REVIEW*, 7 (1) June – November, 23-36.
- Reungsinpinya, P. (2012). Home Accounting. *MISJournal of Naresuan University*, 7 (1), October – March, 20-28.
- Sakhakorn, J. & Srijunpetch, S. (2009). *kān banchī khanton* [Principle of Accounting]. Bangkok : TPN Press.
- Siwakuea, W., Saguanchat, D., & Bidaya N. (2010). *kān banchī bU'angton* [Fundamentals of Accounting]. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Suksanguan, W. (2010). *lakkān banchī chanton* [Principle of Accounting]. Bangkok : M&M Laser print.
- Tantiwetchakul, S. (2007). *lak tham lak tham tām rōj phrayukhonlabāṭ* [Dharma Principle Make Principle in His Majesty's Footsteps]. Bangkok: Dansutta Printing.

Thaweecha, S. (2013). Integral household accounting for accounting wisdom encouragement according to philosophy of sufficiency economy: a case study ofbanklang community, khayoong subdistrict utumpornpisai district, sisaket province]. *Graduate studies journal*, 10 (48), May-June, 7-16.

Wasi, P. (2007). *sētthakit phōphīāng læ prachā sangkhom nāōthāng phlikŭn sētthakit læ sangkhom* [Sufficient Economy and Civil society the socio-economic recovery]. Bangkok: Moh- Chao-Ban Publishing House.

Wichitsathia, S. (2014). Developing Household Accounting Firms and Accounting Procedures Based on Sufficiency Economy Approach]. *Suranaree Journal of Social Science*, 8 (1) January – June, 95 – 11.